

Doktor Anna Kołodziejczyk
(1972–2017)

Wspomnienie o Doktor Annie Kołodziejczyk (1972–2017)

Dr Anna Kołodziejczyk przez całe swoje dorosłe życie była związana z Instytutem Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Na tej Uczelni ukończyła z wyróżnieniem studia psychologiczne (1996), przygotowując pracę magisterską pod tytułem: *Film jako nośnik mitu rozwoju wewnętrznego. „Gwiazdne wojny” – egzemplifikacja problemu*, pod kierunkiem prof. Anny Gałdowej. Ujawnione wówczas zainteresowania wirtualną rzeczywistością, w której w dużym stopniu realizuje się aktywność współczesnego dziecka i dorosłego, kontynuowała w studiach literaturowych oraz badaniach empirycznych. Studia doktoranckie realizowane na Wydziale Filozoficznym UJ ukończyła w 2002 roku, przedstawiając pracę doktorską przygotowaną pod kierunkiem prof. Marii Kielar-Turskiej. Rozprawa zatytułowana *Fikcja w dziecięcym obrazie świata. Recepcja przekazu telewizyjnego a naiwne teorie umysłu* zawierała wiele odpowiedzi na pytania dotyczące relacji dziecko – świat wirtualny, które mają zarówno wartość poznawczą, jak i pragmatyczną. Recenzentami rozprawy były: prof. Anna Brzezińska i prof. Maria Manturzewska.

Jako studentka, doktorantka, a następnie asystentka wyróżniała się sumiennością w wypełnianiu obowiązków oraz ogromnym zaangażowaniem, inicjatywą i pomysłowością w pracach badawczych. Jej teksty cechuje rzetelność w prezentowaniu stanu badań, jasne formułowanie pytań badawczych, poszukiwanie własnych rozwiązań metodologicznych oraz wskazywanie na aplikatywność uzyskanych wyników.

W pracy naukowej dr A. Kołodziejczyk wyraźnie zaznaczyły się dwa obszary badawcze: – dziecięca koncepcja fikcji, mechanizmy myślenia magicznego; – wypowiedzi perswazyjne: ich rola w pojmowaniu zjawisk, reguł, norm.

Asumptem do zajęcia się problemem magicznego myślenia była sytuacja współczesnego człowieka, który znakomitą część swej aktywności realizuje w świecie fantazji i wyobraźni. Dr A. Kołodziejczyk ujmowała ten problem zarówno w odniesieniu do dziecka, jak i człowieka dorosłego, poszukując wyjaśnienia relacji dostrzeganych przez badane osoby między umysłem a rzeczywistością oraz przekonań na temat fikcyjnych treści. Studiowała zarówno klasyczne badania Jeana Piageta dotyczące zmian rozwojowych w odróżnianiu tego, co wyobrażone, fantastyczne, od tego, co realne, jak i bardziej współczesne propozycje Eugene Subbotsky’ego o koegzystencji myślenia magicznego i racjonalnego w cyklu życia, czy Jacqueline D. Wooley wskazania sytuacji, w jakich dzieci myślą magicznie; wskazywała na związki magicznego myślenia dzieci z teorią umysłu (A. Gopnik). Zdaniem A. Kołodziejczyk nieuzasadnione wydaje się podtrzymywanie tezy o jakościowej odmienności myślenia dorosłego i dziecka w zakresie korzystania z odmiennych porządków przyczynowości: racjonalnego przez dorosłego i magicznego przez dzieci. Dziecko jedynie cechuje większa podatność na uznawanie magicznych uzasadnień (Kołodziejczyk 2002). Do badania myślenia magicznego dzieci skonstruowała Kwestionariusz Myślenia Magicznego. Stwierdziła stałość występowania pewnych form myślenia magicznego w średnim i późnym dzieciństwie, akceptację bezpośredniego wpływu myśli i zachowań raczej na zjawiska psychiczne niż fizyczne, przypisywanie myślom pozytywnej mocy sprawczej (Kołodziejczyk 2007). Wskazywała na znaczenie dziecięcego fantazjowania dla rozwoju logicznego myślenia, snucia alternatywnych wersji zdarzeń (kontrfaktów), odkrywania reguł rządzących światem psychiki (Kołodziejczyk 2015).

Prowadziła wiele badań nad recepcją przekazu telewizyjnego, zwłaszcza nad oceną fikcyjności tego przekazu. Pokazywała, jak w średnim i późnym dzieciństwie wzrasta wiedza o zasadach przedstawiania telewizyjnego, bogaci się specjalistyczne słownictwo z tego zakresu, a jedno-

częściej rośnie różnicowanie prawdy i kreacji i obniża się tendencja uznawania niepodobieństwa przekazu telewizyjnego do rzeczywistości (Kołodziejczyk 2003a). Wyniki pomysłowych własnych badań nad różnicowaniem realności i fikcji na przykładzie recepcji przekazu telewizyjnego przedstawiła w książce *Dziecięca koncepcja fikcji, czyli co jest na niby w telewizji* (Kołodziejczyk 2003b). O oddziaływaniu mediów na rozwój umysłowy i osiągnięcia szkolne dzieci pisała natomiast w książce *Psychologia wpływu mediów* (2007), przygotowanej wspólnie z Dorotą Kubicką.

Badania nad konstruowaniem komunikatów perswazyjnych, jedną z najbardziej zaawansowanych umiejętności społecznych i komunikacyjnych, podjęła dr A. Kołodziejczyk w kontekście rozważań nad rozwojem poznania społecznego, a zwłaszcza nad znaczeniem posiadanej wiedzy społecznej w codziennym kontekście. Eksplorowała związki perswazji z umiejętnością przyjmowania perspektywy osoby przekonywanej oraz rozumieniem fałszywych przekonań I i II rzędu. Badania eksperymentalne wykonane w grupie dzieci w wieku od 4 do 8 lat pokazały, że rozumienie stanów umysłowych I i II rzędu stanowi poznawczą podstawę odkrycia perswazji jako sposobu oddziaływania na stany umysłowe drugiej osoby. Natomiast wspólne podstawy językowe są ważne, ale niewystarczające. Dr Kołodziejczyk pisała: „można sądzić, że to właśnie odkrycie subiektywności stanów umysłowych jest tym dodatkowym czynnikiem poznawczym, niezbędnym do odkrycia mentalistycznej strony perswazji” (Kołodziejczyk, 2012a, s. 60). Widziała potrzebę dalszej eksploracji tego tematu, i to w otwartej sytuacji społecznej, w której dziecko zmotywowane jest do ujawniania swoich kompetencji i możliwości. Pomysłowe badania nad umiejętnościami perswazyjnymi dzieci w sytuacji zaaranżowanej zabawy w role opisała w jednym z ostatnich artykułów (Kołodziejczyk 2016). Także i te badania potwierdziły tezę o kluczowej roli dostrzegania poznawczej perspektywy drugiej osoby oraz rozumienia jej stanów wewnętrznych w formułowaniu argumentów perswazyjnych.

Wyniki studiów literaturowych i badań empirycznych przedstawiła w dwóch publikacjach zwartych oraz około 30 artykułach. Opracowała rozdział na temat zmian rozwojowych w okresie późnego dzieciństwa do podręcznika *Psychologia rozwoju człowieka*, pod red. J. Trempały (2011). Na konferencjach zaprezentowała ponad 30 referatów, w tym dziewięć na konferencjach zagranicznych. W okresie 2003–2007 zrealizowała trzy indywidualne projekty badawcze. Jej prace naukowe pokazują jak dobrze rozumiała rozwój dziecka XXI wieku; umiała dostrzec i eksplorować istotne tematy, proponując własne pomysły rozwiązania metodyczne. Jednym z zagadnień, które opisała ze znanstwem eksperta, było rozumienie mechanizmów procesu socjalizacji konsumenckiej (Kołodziejczyk 2012b). Mimo że wiele lat zmagająca się z chorobą nowotworową, potrafiła do końca podejmować i dobrze spełniać zadania związane z pracą naukowo-dydaktyczną. Nie zdążyła opublikować przygotowywanej pracy na temat miejsca myślenia magicznego w poznawaniu rzeczywistości, w perspektywie rozwojowej. Za osiągnięcia naukowe dwukrotnie otrzymała nagrodę Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Dr A. Kołodziejczyk była gotowa do podejmowania funkcji i zadań społecznych, realizując je z niezwykłą sumiennością i zaangażowaniem. Już podczas studiów współpracowała z Towarzystwem MONAR, prowadziła zajęcia profilaktyczne dla młodzieży ze środowisk zagrożonych narkomanią. Do końca życia współpracowała ze stowarzyszeniami pomocowymi skupionymi wokół kościoła katolickiego w Myślenicach. Przez wiele lat pełniła funkcję sekretarza zarządu Sekcji Psychologii Rozwojowej PTP, sekretarza redakcji czasopisma „Psychologia Rozwojowa” oraz członka Komisji Rewizyjnej Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka. Za pracę w Sekcji Psychologii Rozwojowej PTP otrzymała Dyplom Uznania. Służyła pomocą w organizowaniu przez Zakład Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej im. S. Szumana wielu konferencji naukowych.

Zmagając się z chorobą, dr Anna Kołodziejczyk potrafiła w sposób naturalny rozmawiać o swoim stanie zdrowia. Od Niej nauczyliśmy się, jak bez zbytniego utyskiwania i powierzchownego pocieszania, ale serdecznie rozmawiać z człowiekiem chorym. Za te życiowe lekcje serdecznie

dziękujemy. Na cmentarzu w Myślenicach, w dniu 15 marca 2017 roku żegnali Zmarłą licznie zebrani krewni, przyjaciele, współpracownicy. Anna Kołodziejczyk pozostawiła w żałobie wiele osób, a przede wszystkim Matkę, córkę Aleksandrę, dorastającego syna Jakuba i Męża.

Prof. dr hab. Maria Kielar-Turska
Prezes Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka
Redaktor Naczelny „Psychologii Rozwojowej”

BIBLIOGRAFIA

- Kołodziejczyk A. (2002). Problem myślenia magicznego wobec nurtu dziecięcych teorii umysłu. *Psychologia Rozwojowa*, tom 7(4), 46–57.
- Kołodziejczyk A. (2003a). Dziecięca wiedza o telewizji a ocena fikcyjności przekazu. *Psychologia Rozwojowa*, 8(5), 13–26.
- Kołodziejczyk A. (2003b). *Dziecięca koncepcja fikcji, czyli co jest na niby w telewizji*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kołodziejczyk A. (2007). W poszukiwaniu metody badania myślenia magicznego w rozwoju. *Psychologia Rozwojowa*, 12(1), 61–75.
- Kubicka D., Kołodziejczyk A. (2007). *Psychologia wpływu mediów*. Kraków: Impuls.
- Kołodziejczyk A. (2012a). Korzystanie z informacji o przekonaniach w tworzeniu argumentu perswazyjnego. Rola rozumienia fałszywych przekonań I i II rzędu. *Psychologia Rozwojowa*, 17(4), 45–62.
- Kołodziejczyk A. (2012b). Trzy podejścia do wyjaśniania natury procesu socjalizacji konsumenckiej. *Psychologia Społeczna*, 73(22), 272–280.
- Kołodziejczyk A. (2015). Świat na niby. Refleksje nad rolą fikcji w poznawaniu rzeczywistości przez dzieci. W: D. Kubicka (red.), *Nowe perspektywy badań rozwoju w dzieciństwie i dorosłości*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kołodziejczyk A. (2016). Relacyjna specyfika perswazji w dziecięcych zabawach w przekonywanie. *Psychologia Rozwojowa*, 21(3), 69–88.